

Posudek na diplomovou práci Bc. Evy Šimové, Personální „očista“ na ústředních úřadech Československé republiky po roce 1945, Praha 2013, 221s.

Předložená diplomová práce je věnována závažnému tématu personální „očisty“ v oblasti veřejné správy, a to zejména u centrálních úřadů v Československu po roce 1945. Tato problematika dosud stála na okraji zájmu české historiografie a atestační text kol. E. Šimové je tak svým způsobem průkopnický. „Očista“ veřejných zaměstnanců byla v ČSR uskutečňována ve všech institucích státní správy a ovlivnila kariéru i životní peripetie řady úředníků. Pozornost veřejnosti i médií se po 2. světové válce koncentrovala především na zaměstnance centrálních úřadů. Ti byli během okupace nejvíce v kontaktu s Němci, a proto je logické, že po osvobození museli dokazovat, že si „nezadali“ a jejich aktivity nelze považovat za kolaboraci.

Úvodní partie diplomního textu má vcelku standardní podobu. Autorka zde představila zkoumané téma, vymezila badatelské cíle, uvedla metody použité k jejich dosažení a nastínila strukturu díla. Rozbor pramenů ukazuje velmi dobré zvládnutí primárních zdrojových podkladů i jejich zkoumání v širších souvislostech s adekvátní orientací na archiválie a normy. Pojednání o literatuře je souhrnem stěžejních titulů, z nichž bylo čerpáno poučení, přát by si bylo pouze možné jejich více kritické posouzení.

Vstup do děje tvoří stručný nástin vývoje Československé republiky v období „limitované demokracie“ let 1945-1948 se zaměřením na důležitější věcné problémy, které rezonovaly v tehdejší společnosti. Následující poměrně rozsáhlá kapitola se zabývá postavením veřejných zaměstnanců v širší chronologické paletě, přičemž akcentuje zejména úřednické právo a jeho vývoj, a to nejprve od poloviny 19. století do vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava. Na základě literatury je pojednáno o předpokladech vstupu úředníků do služeb státu, dále o jejich kategoriích, hodnostních třídách, platech i o jejich životě, naznačen je obsah i forma služební pragmatiky z 25. ledna 1914, přechod c.k. úředníků do služeb Československé republiky, včetně zákona z 24. června 1926 o úpravě platových a některých služebních poměrů státních zaměstnanců, následně je upozorněno na stíhání protistátní činnosti státních úředníků a na reflexi úsporných opatření ve veřejné službě ve třicátých letech 20. století u této specifické vrstvy populace. Závěrečné pasáže této části textu hovoří o postavení veřejných zaměstnanců v časech Protektorátu Čechy a Morava, o úřednickém aparátu prozatímního státního zřízení v Londýně a o veřejných zaměstnancích Československé republiky po 2. světové válce.

Vlastní jádro závěrečné atestační práce magisterského studijního programu pomocné vědy historické a archivnictví zahajuje zevrubné pojednání o „očistě“ veřejných zaměstnanců a o působení očistných komisí po roce 1945 strukturované na provádění „očisty“ v oblasti veřejné správy v průběhu 20. století a na poválečné retribuice s přihlédnutím k vývoji fenoménu „očista“ státní správy v evropských souvislostech. Analyzovány jsou požadavky poválečné „očisty“ v oblasti československé veřejné správy. Dále přichází juristicky koncipovaná subkapitola o dekretu prezidenta republiky o očistných komisích pro přezkoumání činnosti veřejných zaměstnanců, kterou zahajuje jeho geneze, pokračuje textologickým rozbohem, prováděcími pokyny a končí novelizací dané normy. Následný segment se zabývá vznikem, činností a výsledky působení očistných komisí v českých zemích, přičemž soliterně je popsána činnost očistné komise při Zemském národním výboru v Praze a odvolací vrchní očistné komise při ministerstvu vnitra, jež měly při posuzování případů zaměstnanců státních úřadů zvláštní význam.

Stěžejní část diplomové práce završuje kapitola o provádění personální „očisty“ zaměstnanců ministerstev vnitra, spravedlnosti a průmyslu, kdy je nejprve charakterizován vývoj těchto ústředních státních institucí ve staleté retrospektivě od poloviny 19. století až do roku 1948 a poté na základě sondy vybraných případů „očistných kauz“ je zkoumán jejich mechanismus a dosažené výsledky. Komparace „očisty“ v jednotlivých rezortech umožnila autorce kvalifikovaně se vyslovit k dané problematice na úrovni vrcholných orgánů státní správy poválečné Československé republiky. Závěr je pak veden vcelku zdařilým úsilím o shrnutí zjištěných poznatků o očistě zaměstnanců ve veřejném sektoru jako závažném jevu vývoje Československé republiky po II. světové válce. Vlastní text je vybaven odpovídajícím poznámkovým aparátem, seznamem pramenů a literatury a seznamem zkratek.

Celkově se jedná o zodpovědně heuristicky připravenou a interpretačně obeznanou práci, která střizlivě a věcně hodnotí zkoumanou problematiku a obohacuje poznání českých soudobých dějin, s dobrým vědomým ji proto doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 6. června 2013

Doc. PhDr. Jiří Šouša, CSc.